

ВЗАЄМОДІЯ ОСВІТИ І СУСПІЛЬСТВА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

В статті акцентується увага на сучасних вимогах до освіти, зумовлених глобалізаційними інтеграційними процесами. Розкривається багатогранність проблеми соціально-філософського аналізу місця і ролі інституту освіти в модернізації суспільства. Розглядаються проблеми філософії освіти в умовах сучасності. Проводиться оглядовий екскурс в історію питання філософії освіти, аналізується процес взаємодії освіти і суспільства. Визначаються суспільні чинники розвитку освіти.

Ключові слова: *освіта, суспільство, взаємодія освіти і соціуму, функції освіти*

Постановка проблеми: Проблема взаємодії освіти і суспільства належить до ключових у сучасній цивілізації. Від ефективності її розв'язання залежить доля усього людства. Тому аналіз спроб філософського осмислення процесу взаємодії освіти і суспільства у широкому розумінні цього слова має актуальне значення, бо дозволяє різним генераціям критично дивитися на результати їх взаємодії.

Ступінь опрацювання проблеми: предметом є вивчення суті взаємодії системи освіти з різними елементами суспільства, основні тенденції розвитку професійної освіти в Україні за умов ринкової трансформації суспільства. Слід зазначити, що в цьому напрямі працюють В.Андрущенко, В.Базилевич, Д. Богиня, Н. Вишневська, В. Вялих, Л. Губерський, М. Згуровський, А. Лігоцький, В. Луговий, А. Ломоносов, М. Михальченко та ряд інших дослідників. Якщо говорити про сучасний етап дослідницької практики на Заході, так або інакше пов'язаною з проблематикою інституту освіти, то вона представлена роботами Е. Гідденса, Г. Гарфінкеля, Г. Міда, Р. Мертона, А. Міллера, Т. Парсонса, Н. Смелзера, П. Сорокіна, Я. Щепанського та інших зарубіжних дослідників, які дозволяють говорити про те, що сама теорія соці-

альних інститутів розроблена в такому об'ємі, що може служити методологічною підставою для соціально-філософського аналізу інституту освіти.

Метою статті є визначення актуальності проблеми взаємодії освіти і суспільства, впливу освіти на соціальне середовище, соціальну структуру, соціальну мобільність. Розглядаються різні аспекти взаємодії освіти і суспільства.

Наукова новизна. Взаємодія суспільства і освіти розглядається автором в умовах сучасного світу, коли будується єдиний глобальний інформаційний простір, набирають обертів процеси глобалізації та інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Сучасний соціум переживає складний, переломний період свого розвитку. У останні двадцять років незалежності країни сталася кардинальна трансформація економічного та політичного устрою, змінилися культурно-ціннісні уподобання більшої частини населення. Суспільні зміни пронизують свідомість людини, наповнюючи її новими якостями. Вона набуває нового світобачення, нового смислу свого буття. В розвитку суспільства важливе значення має освіта.

Різні філософи та філософські школи, починаючи зі стародавнього світу, намагались виявити комплекс ідей, які дозволили б краще зрозуміти та успішніше підтримувати формування індивідуальної та суспільної культури, розробляли системи освіти та виховання для своїх учнів та суспільства в цілому. Необхідно сказати, що грецькі філософи приділяли своїй освіті багато часу та сил, бачили в ній глибокий життєвий сенс. Педагогічні ідеї знаходять осмислення у творах філософів – Платона, Арістотеля, Плутарха, Сократа, Демокріта та ін. На думку Платона, учнів слід навчати відповідно до їх здібностей. Не потрібно всім надавати однакову освіту. Платонівську концепцію освіти можна назвати аристократичною. Давньогрецький філософ Арістотель вважав, що люди мають бути підготовленими до життя, їм потрібно допомагати розвивати здібності, необхідні для вирішення відповідних завдань. Добрий громадянин, на думку Арістотеля, не тільки потребує від держави захисту своїх особистих прав, але бажає зробити внесок в справу суспільного добробуту. Арістотель запропонував модель морального виховання, що зберегла популярність і тепер.

В XVIII сторіччі погляди на освіту дещо змінилися. Ж.-Ж. Руссо вважав, що людина народжується досконалою, але виховання псує людину. Тому необхідно сприяти виявленню талантів у учнів та змушувати їх самостійно отримувати власний досвід. Він опублікував педагогічний трактат у формі роману – «Emile, ou de l'education» (Еміль, або про освіту). У ньому Ж.-Ж. Руссо малює образ дитини, а потім юнака, який удосконалив свої здібності під керівництвом мудрого вихователя, зображує ті життєві обставини, на яких перевіряється згодом якість нової педагогічної системи, яка відтворює принципи М. Монтеня і Д. Локка.

У XIX сторіччі автором матеріалістичного напрямку професійної освіти вважають англійського філософа-позитивіста, психолога і педагога Г.Спенсера (1820–1903рр.). Завдання професійної школи, на його думку, полягає в тому, щоб озброїти людину знаннями, пов'язаними з основними видами її діяльності. Беззаперечно позитивним у його поглядах було те, що він відстоював ідею реальної освіти, виховання людини, підготовленої до життя. Г. Спенсер вимагав, щоб зміст і методика навчання відповідали принципу наступності, щоб навчання йшло від простого до складного, від конкретного до абстрактного, від практики до теорії. Як і Ж.-Ж. Руссо, Г.Спенсер вважав за необхідне ставити учня в становище дослідника, вчити його робити самостійні висновки.

В системі І. Канта головною функцією освіти виявляється удосконалення людської природи. Основними завданнями при цьому були: дисциплінувати, культивувати знання, цивілізувати, тобто передавати світові знання, необхідні в людському суспільстві, моралізувати, тобто створювати настрій, під впливом якого обиралась би лише добра мета [1, с.107]. Освіта має своєю метою розкрити характер моральних та правових імперативів, а держава, з свого боку, повинна гарантувати громадянину його основні права. Таким чином, якщо мораль дає людині внутрішній закон, то в праві цей закон доповнюється зовнішнім примусом, а освіта громадянина приводить його до знання відносно єдності цих двох рядів законів.

В ХХ сторіччі Д. Дьюї, що був визнаним авторитетом в філософії освіти, вважав, що освіта має слугувати досягненню більшої соціальної згоди. Він писав: «Якщо філософія сама байдуже ставиться до виховання, вона – не філософія. Філософію можна визначити як загальну теорію виховання»[6].

Альтернативна, або українська, концепція освіти, яку назвали концепцією Гринька, ґрунтувалася на так званому «матеріальному» підході до підготовки спеціалістів і була максимально прагматичною. Загальноосвітня спрямованість освіти замінювалася професійною. Професійна (спеціальна) підготовка починалась у ранньому віці та поєднувалась із загальною освітою. Принцип політехнізму відкладався на майбутнє та розглядався як перспективна мета. Але перехід до політехнічної освіти повинен був здійснитися не від загальної, а від професійної.

Конституювання філософії освіти в Україні як самостійної ділянки філософського знання відбувалося упродовж 90-х років ХХ ст. Незважаючи на десятилітній досвід національного відродження, зазначає В. Андрущенко, Україна балансує на межі двох світів – європейського і євразійського. Тому цілком закономірно, що і філософія освіти перебувала, з одного боку, під впливом європейського вибору, а з іншого, – російського домінування на пострадянському освітньому просторі. Проблеми функціонування освіти в Україні у контексті європейського досвіду на початку ХХІ сторіччя досліджують В. Андрущенко, І. Зязюн, С. Клепко, В. Кремень, В. Лутай, М. Михальченко, Н. Ничкало, Н. Таланчук, О. Удод, Г. Філіпчук, О. Якуба. Розглядаючи проблемні питання філософії освіти та наголошуючи на актуальності цих проблем, В. Андрущенко пише: «Якою має стати загальна філософія освіти інформаційного суспільства? У чому принципова новизна новітніх парадигм освітньо-виховної діяльності, що розгортаються в інформаційному просторі завдяки інформаційним педагогічним технологіям? Які першочергові питання постають у цьому зв'язку перед нашими науками і які відповіді підготували на них наші вчені? Як відомо, філософія освіти інформаційного суспільства осмислена ще не достатньо повно» [2].

XXI сторіччя ставить нові вимоги до освіти. Вони зумовлені глобалізаційними інтегративними процесами. Завдяки технологічним новаціям утверджується глобальне інформаційне суспільство, основним ресурсом якого є знання. З'ясувалося, що «суспільство знань» може бути успішним лише за умови ефективної та якісної освіти громадян. Саме тому освіта набула пріоритетного статусу в суспільному поступі, а XXI сторіччя було проголошене ЮНЕСКО століттям освіти. Підтвердженням цьому є значна кількість монографій та статей, присвячених проблемам філософії освіти. А звідси потреба у філософському дискурсі розвитку сучасної освіти.

Становлення масової освіти є одним з різномірних соціальних процесів модернізації.

Теорія модернізації виникла і стала популярною в середині минулого сторіччя. Теоретичною основою для її розробки послужили праці М. Вебера, К. Маркса, Х. Ортега-і-Гассета, А. Тойнбі, К. Ясперса. Згодом були розроблені критерії модернізації, визначалися її фази, етапи і типи, досліджувалися рушійні сили і агенти модернізаційного процесу. В зв'язку з цим необхідно відмітити роботи С. Блека, Р. Інглегарта, Т. Парсонса, У. Росту, С. Хантінгтона, Ш.Н. Ейзенштадта. Модернізація суспільства передбачає «осучаснення» традиційних соціально-економічних і духовних структур суспільства або його оновлення із врахуванням нових засад та вимог. В самому понятті «модернізація» до цього часу немає чіткої розмежованості в його розумінні як історичного процесу, як системи, як модернізації людської особистості. Невід'ємна умова модернізації суспільства – освоєння людьми нових соціальних навичок і ролей, розвиток культури соціальної поведінки громадян з урахуванням відкритості суспільства, його швидкої інформатизації, зростання динаміки змін. У зв'язку з цим величезне значення мають інноваційні тенденції розвитку інституту освіти. У сучасному світі освіта – складне і багатоманітне суспільне явище, сфера передачі, освоєння і перероблення знань і соціального досвіду. Освіта інтегрує різні види навчальної і виховної діяльності, їх зміст в єдину соціальну систему, орієнтує їх на соціальне замовлення, на соціальні потреби

суспільства. Серед соціальних інститутів суспільства сучасної цивілізації освіта займає одну з провідних позицій. Адже темпи науково-технічного, політичного і соціального прогресу, благо людини, становище культури та духовності в суспільстві саме і залежать від якості і рівня освіти.

Освіта призначена давати новому поколінню початкові знання культури, формувати поведінку у дорослому житті, допомагати у виборі можливої ролі в суспільстві.

Перші уявлення про суспільство як систему співжиття людей формувались з найдавніших часів розвитку інтелектуальної культури людства. Великий внесок у визначення суспільства внесли стародавні мислителі, китайський філософ Конфуцій, античні мислителі Платон та Арістотель, їхні учні й послідовники.

Зараз є ряд наукових концепцій, які описують історичний розвиток суспільства. Однією з них (але не єдиною) є хвильова концепція Тофлера, за якою історичні суспільства поділяються на три хвилі: аграрну, індустріальну, постіндустріальну.

Серед прогнозів розвитку людського суспільства існує концепція майбутнього інформаційного суспільства, основою якого гіпотетично буде єдиний глобальний інформаційний простір. Можна виділити два основних підходи до розгляду інформаційного суспільства: концепція постіндустріалізму, що визначає новий етап розвитку суспільства як постіндустріальний, яку досліджували Д. Белл, Р. Дарендорф, А. Турен, Ф. Феррароті, Д. Етціоні; концепція власне інформаційного суспільства, дослідникками якої є Е. Тоффлер, Дж. Нейсбіт, Й. Масуда, Дж. Бенігер, З. Бжезинський, М. Кастельс М. Маклюен, А. Урсул та інші.

Класифікацію чинників впливу на освіту встановлюють такі російські вчені: Г.Мухаметзянова, В.Смірнов, О.Клюєва [3]. Вони розглядають вплив таких чинників середовища, як соціальний клімат в суспільстві, економічні, політичні, правові, екологічні, демографічні, культурні, духовно-ідеологічні, соціально-психологічні, етичні, галузеві і інституціональні чинники.

Розглянемо деякі чинники та характер їх впливу на освіту:

Соціальні чинники – рушійна сила розвитку суспільства; явище або процес, що встановлює ті або інші соціальні зміни. У основі виділення соціального чинника лежить такий зв'язок соціальних об'єктів, при якому одні з них (причини) за певних умов з необхідністю породжують інші соціальні об'єкти або їх властивості (наслідки). В якості соціального чинника виступає передусім діяльність людей, що обумовлює зрештою усе різноманіття соціального життя суспільства. Крім того, роль соціального чинника виконують різні матеріальні і духовні утворення: виробництво, соціальні інститути, організації, речове середовище, потреби, інтереси, цінності, думки, орієнтації, установки людей і т. д. В якості соціального чинника виступає також взаємодія сфер життя суспільства, коли одна з них робить визначальний вплив на інші. Наприклад, економічна сфера значною мірою визначає розвиток соціальної, політичної і духовної сфер, вона – чинник для них, а ці останні, у свою чергу, впливаючи на неї, теж виступають її чинниками, хоча і не визначальними. Тому в сукупності соціальних чинників слід розрізняти ті, які рухають глибинними змінами в суспільстві, визначаючи його істотні характеристики, напрям і рівень розвитку, і ті, які обумовлюють лише окремі зміни в суспільстві або в явищах і процесах. Слід також розпізнавати соціальні чинники, що діють постійно і випадкові. Так, до загальних чинників відносять соціально-економічні, політичні й інші умови функціонування соціального життя суспільства: наприклад, стосунки власності, рівень громадського розподілу праці, соціальні інститути і організації і т. д. Вони є також і постійно діючими причинами. До специфічних соціальних чинників можна віднести певні особливості тих або інших об'єктів, від яких залежать такі ж характеристики інших об'єктів. Дія прямих соціальних чинників може безпосередньо фіксуватися і піддаватися контролю в процесі дослідження, вплив же непрямих соціальних чинників на об'єкт, що вивчається, прямому контролю не піддається. Його потрібно спеціально встановлювати.

Політичні чинники: курс внутрішньої і зовнішньої політики держави, конкретні політичні дії і ситуації також утворюють загальне тло освітньої дія-

льності, для якої вкрай бажана спокійна, конструктивна, творча соціально-політична ситуація в суспільстві. Багато що залежить від змісту і характеру проведення в життя освітньої політики.

Економічні чинники – це, по-перше, стан економіки країни та її фінансової системи, які впливають на освітню систему через рівень добробуту в суспільстві: зростання (чи відсутність) освітніх потреб громадян обумовлюють великі або менші можливості фінансування бюджетної, у тому числі і освітньої, сфери. Високий рівень загального економічного розвитку, високорозвинені ринкові стосунки створюють сприятливі умови для становлення секторів економіки, орієнтованих на обслуговування і забезпечення освітніх потреб.

Демографічні чинники: характер народжуваності, типовий склад сімей також сильно впливають на ситуацію в освіті. Якщо не займатися вивченням тенденцій в цій області, освітня галузь через якийсь час може виявитися без учнів або, навпаки, виникне проблема різкої нестачі навчальних місць.

Правові чинники, характер діючих законодавчих і правових норм, задають рамки, межі правового поля життєдіяльності освіти, «правила гри» на цьому полі.

Інституціональні чинники, наявність розгалуженої мережі спеціалізованих соціальних інститутів, організацій, з якими могли б співпрацювати освітні заклади при вирішенні своїх завдань, – ще один елемент значимого широкого соціального середовища освіти.

Галузеві чинники, стан і тенденції змін системи освіти в державі і світі, нові ідеї, концепції, зразки освітнього досвіду, що впливають на стан освіти в державі.

Культурні, духовно-ідеологічні чинники, стан культури в державі, рівень духовного здоров'я і культурних запитів населення є тлом для вияву освітньої активності людей, її спрямованості. Зниження культурного рівня суспільства, збіднення культурного життя ускладнюють для освітніх установ розв'язання їх освітніх завдань, знижують рівень якісної освіти, якої потребує суспільство, що не може не турбувати освітнє співтовариство.

Виділяють такі функції освіти в соціально-політичній сфері, як формування особистості – один з життєво важливих інтересів держави і груп, тому обов'язковим компонентом освіти є правові норми і політичні цінності, що відбивають політичні інтереси груп, які диктують напрям розвитку в цьому суспільстві і прагнуть до контролю над освітою. Долучення освітніх спільнот до прийнятних (що розділяються) правових і політичних цінностей і норм, способів участі в політичному житті характерно для державної освіти, але проявляється і у сфері неформальної освіти. Навряд чи є приклади, коли б інститут освіти не протидіяв виявам правових або політичних девіацій. Будь-який політичний устрій розпочинає з того, що бореться за старі форми освіти або створює нові.

Усвідомлення цієї функції неминуче призводить до ідеологізації змісту освіти. У цьому сенсі формальна освіта забезпечує заохочення законослухняної правової і політичної поведінки, а також відтворення державної (домінантної) ідеології. Соціальні групи – носії альтернативних політичних цінностей – прагнуть заснувати свою освітню програму або впровадити у наявну свої правові норми і політичні цінності. Система освіти не буває ідеологічно нейтральною, в ній завжди затверджується ідеологічний контроль в явній формі або в неявній – в установках на деполітизування, в кадровій політиці, в учбових планах, рекомендованих підручниках і т. д.

У національно-державній організації соціуму освіта цілеспрямовано формує орієнтації населення в зовнішньополітичному просторі.

Етносоціальний тип культури обумовлює зміст освіти, підкреслюючи в ній провідні інтереси цього етносу. Так освіта сприяє вихованню патріотизму.

У дослідницькому і практичному планах визначення функцій утворення служить виробленню універсальної системи вимірюваних параметрів розвитку інституту освіти і його впливу на суспільство. Услід за визначенням функцій належить оцінити, наскільки відповідають їм структури, що склалися, в системі освіти.

Стан освіти більше безпосередньо, ніж інші сфери культури, залежить від соціально-політичного і державного устрою країни, від політики панівного

класу, від співвідношення класових сил. Окрім власне культурних функцій, освіта виконує в суспільстві також економічні, соціальні і політичні функції. В соціальному плані освіта – важливий механізм, що підтримує як відтворення соціальної інфраструктури, так і соціальну мобільність. Таким чином, освіта повинна одночасно відповідати принципам різних сфер соціальної регуляції.

Основні тенденції в розвитку освіти у сучасному світі визначаються колективною волею держав, що підписали Загальну декларацію прав людини. Задоволення інтересів особи, як вища гуманістична функція освіти, покладене і в основу пропозицій Асоціації університетів ЮНЕСКО. Гуманістична функція повинна отримати свій розвиток саме в той період, коли багато держав вишли з влади тоталітарного режиму. Економічний підхід (як ідеологічний постулат) істотно деформує реалізацію властивих утворенню функцій і реальну освітню політику. Цей підхід пов'язує освіту лише з її соціально-економічною функцією – обслуговуванням сфери виробництва і соціально-культурної інфраструктури професійними працівниками різного рівня кваліфікації. Але в умовах кардинальних змін у світі в результаті стрімкого ускладнення громадського, політичного, духовно-культурного життя, введення в оборот інформації про складні процеси глобального характеру, людина, щоб адекватно орієнтуватися, а тим більше усвідомлено брати участь в цих процесах і виносити правильні оціночні судження, має бути добре освічена.

Протягом вже майже двох десятиріч майбутнє планети пов'язують із забезпеченням сталого розвитку суспільства. В 1992 році на Всесвітній конференції ООН в Ріо-де-Жанейро була затверджена нова стратегія розвитку людства – стратегія «сталого розвитку». Поняття «сталий розвиток» за своїм змістом є досить містке. «Сталий розвиток» – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби» та «сталий розвиток – це управління сукупним капіталом суспільства задля збереження і примноження можливостей людини» [2].

Прикладами індикаторів сталого розвитку є соціальні індикатори, пов'язані з освітою:

- співвідношення динаміки витрат на освіту з динамікою зростання ВВП;
- індекс співвідношення середньої заробітної плати вчителів та викладачів з середнім по країні;
- середній рівень освіти дорослого населення, питома вага людей з вищою освітою;
- доступ до неперервної освіти, в т.ч. чисельність працюючих, які набули додаткової спеціальності чи підвищили освіту;
- забезпеченість освітніх установ комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет під час навчання;
- кількість користувачів мережею Інтернет;
- кількість друкованих видань, в тому числі з питань освіти та науки; кількість друкованих видань, які передплачуються бібліотеками.

Чинники, що впливають на сталий розвиток суспільства, досліджують такі зарубіжні вчені, як Дж. Марч, В. Меркель, Дж. Олзен, Л. Пал, Г. Пушкарьова, В. Согрін. Проблема формування суспільства сталого розвитку висвітлюється і в роботах вітчизняних науковців, зокрема В. Андрущенко, І. Воронова, К. Дергачової, В. Кухар та інших.

ООН оголосило десятиліття 2005–2014 років – десятиліттям освіти для сталого розвитку (ДОСР). Згідно з цим проектом, кожна людина має зрозуміти значення поведінки та способу життя, що необхідні для сталого майбутнього і позитивних змін в суспільстві. Основна мета освіти для сталого розвитку (ОСР) – стимулювати зміни в поведінці, які б сприяли формуванню сталого і справедливого суспільства для всіх.

Висновок : підсумовуючи, можемо констатувати, що освіта у сучасному світі завдяки її функціям відіграє інтеграційну роль при формуванні соціальних спільнот, соціальних інститутів суспільства, формуванні взаємодіючої особи. І як писав Ю. Габермас: «Тільки через освіту можлива комунікація: лише система комунікативної підготовки веде до справжньої інтеграції та стабільності в суспільстві». Отже, освіта є єдиним інститутом суспільства, на якому будується найбільша кількість взаємовідносин між соціальними спільнотами та їх представниками. Освіта є провідним мотивом в кожній діяльнос-

ті. Завдяки внескам в якісну освіту значно збільшується потужність економіки країни. Освіта пропонує для людства готові зразки поведінки і зумовлює можливість їх розвитку. Саме завдяки освіті здійснюється обмін знаннями, інформацією, а отже, і можливість взаємодії між верствами суспільства, між колективами, державами, людьми; так здійснюється комунікативна функція освіти. Різні функції освіти передбачають взаємодію, інтеграцію в суспільстві, що обумовлює гуманітарна функція освіти, з якої походять усі інші функції інституту освіти, роль і значення яких в суспільстві дуже істотні.

Проблема з'ясування ролі освіти в сучасній цивілізації є однією з найзначніших проблем соціальної філософії. Сьогодні вже ні у кого не викликає сумніву той факт, що нацією-лідером XXI сторіччя буде та, яка фундаментом свого зростання зробить саме першість в освітніх технологіях і системах, створить найбільш ефективний освітній простір, що максимально розвиває інтелектуальний і духовний потенціал особи і народу в цілому. Як показує світовий досвід, тільки прогресивний розвиток освіти формує інвестиційну привабливість країни і забезпечує технологічний прорив.

Модернізація суспільства як соціальний процес також неухильно вимагає розвитку інституту освіти. Сучасна соціально-філософська думка все більше приходить до усвідомлення того, що структури суспільства, яке розвивається, постійно потребуватимуть підготовки висококваліфікованих фахівців, необхідність репродукції яких збільшуватиметься з розвитком сучасного суспільства. Підвищення якості знань, розвиток і реалізація «людського капіталу» визнаються багатьма ученими вирішальною умовою модернізації економіки і суспільства в цілому.

Освіта в Україні повинна сприяти швидкій адаптації до змін, що відбуваються в суспільстві, самоорганізації суспільства. Саме підвищення рівня самоорганізації суспільства, його адаптованості до змін має бути метою реформування освіти. Ці питання повинні стати предметом вивчення і обговорення українських вчених.

Список використаних джерел

1. Кант И. Сочинения в шести томах / [под общ. ред. В. Ф. Асмуса, А. В. Гулыги, Т. И. Ойзермана]. – М. : Мысль, 1963–1966– .– Т. 3 / Иммануил Кант. – 1964. – 799 с.
2. Андрущенко В. П. Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів / В. П. Андрущенко // Філософія освіти. – К. : МАЙСТЕР-КЛАС, 2005. – № 1. – С. 5–17.
3. Мухаметзянова Г. В. Образование в условиях социальной рыночной экономики / Г. В. Мухаметзянова, В. Н. Смирнов, О. Р. Ключева. – Казань : ИСПО РАО, 2000. – 54 с.
4. Карпюк О. А. Фактори формування та розвитку ринку освітніх послуг / О. А. Карпюк // Економіка. Управління. Інновації. Електронне наукове фахове видання Житомирського державного університету ім. І. Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www. nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2009_1/09koarop.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2009_1/09koarop.pdf))
5. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский – М. : Изд-во «Совершенство», 1998. – С. 552.
6. Дьюї Дж. Демократія і освіта / Дж.Дьюї; [пер. з англ.] – М. : Педагогика-пресс, 2000.
7. Гессен С.І. Основи педагогіки. Введення в прикладну філософію / С.І. Гессен. – М. : Школа-Пресс, 1995.
8. Андрущенко В. П., Лутай В. С. Філософія освіти в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку / В. П. Андрущенко, В. С. Лутай // Вища освіта України. – 2004.– № 4.
9. Іванюк І. В. Освітня політика: навч. посіб. / І. В. Іванюк. – К. : Таксон, 2006. – 226 с.

Брацун И. Л. Взаимодействие образования и общества : история и современность

В статье акцентируется внимание на современных требованиях к образованию, предопределенных глобализационными интеграционными процессами. Раскрывается многогранность проблемы социально-философского анализа места и роли института образования в модернизации общества. Рассматриваются проблемы философии образования в условиях современности. Проводится обзорный экскурс в историю вопроса философии образования, анализируется процесс взаимодействия образования и общества. Определяются общественные факторы развития образования.

Ключевые слова: образование, общество, взаимодействие образования и социума, функции образования.

Bratsun I. L. Interaction between education and society: is history and contemporaneity

The article focuses on the modern educational requirements, predefined the globalization and integration processes.

Many-sided nature of problem of socially-philosophical analysis of place and role of institute of education opens up in modernisation of society. The problems of philosophy of education are examined in the conditions of contemporaneity. Survey digression is conducted in history of question of philosophy of education, the process of co-operation of education and society is analysed. The public factors of development of education are determined.

Keywords: education, society, interaction between education and society, the function of education